

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук

МАУП

Кафедра медичної і клінічної психології

Я.М. Раєвська

2024 р.

Схвалено на засіданні кафедри медичної і
клінічної психології

Протокол №3 від 16.10.2024 р.

Завідувач кафедри І. С. Клименко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Медико-психологічна допомога при хірургічних та онкологічних
захворюваннях

спеціальності: 225 Медична психологія
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня другий (магістерський)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми: 225 Медична психологія
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації: Медична психологія
(за наявності) (назва спеціалізації)

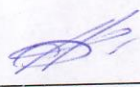
Київ МАУП 2024

Розробник (-и) робочої програми навчальної дисципліни:

Трінус Костянтин Федорович, доктор медичних наук, викладач кафедри
медичної і клінічної психології

Робочу навчальну програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
медичної і клінічної психології
Протокол №3 від 16.10.2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

I. С. Клименко

Робочу програму погоджено з гарантом (керівником) освітньої програми
225 Медична психологія

(назва освітньої програми)

16.10.2024 р.

Керівник (гарант) освітньої програми

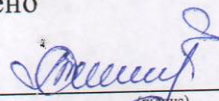

(підпис)

(підпис)

Робочу програму перевірено

___ . ___ . 20___ р.

Заступник директора

(підпис)

Т.В. Нич

Пролонговано:

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «___»___ 20___ р., протокол №___
(підпис)

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «___»___ 20___ р., протокол №___
(підпис)

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «___»___ 20___ р., протокол №___
(підпис)

на 20___/20___ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «___»___ 20___ р., протокол №___
(підпис)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань – 22 ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я	Обов'язкова	
Модулів - 2	Спеціальність – 225 МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ	Рік підготовки	
		6-й	
Змістових модулів - 4		Семестр	
		12-й	
		Лекції (год.)	
Загальна кількість кредитів/годин - 3/90		14	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 3-4 год.; самостійної роботи студента – 2-3 год.	Освітній рівень - МАГІСТР	Практичні(год.)	
		30	
		Самостійна робота(год.)	
		46	
		Всього	
		90	
		Вид контролю	
	Залік		

2. МЕТА, ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

2.1. Мета викладання оволодіти навчальної дисципліни: компетентностями різного напрямлення для досягнення кінцевих результатів навчання. Метою викладання навчальної дисципліни «Медико-психологічна допомога при хірургічних та онкологічних захворюваннях» є фахова підготовка магістра медичної психології з медико-психологічних аспектів хірургічних захворювань, методів медико-психологічної підтримки пацієнтів у процесі консервативного та оперативного лікування, в до- та післяопераційний період, а також реабілітації пацієнтів хірургічної патології, створення оптимального психологічного мікроклімату в хірургічному відділенні лікарні здобуття студентами фахових компетенцій із медико-психологічних аспектів клінічної онкології, необхідних для практичної діяльності лікаря-психолога – магістра медичної психології.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- трактувати медико-психологічні аспекти хірургічних захворювань;
- визначати методи медико-психологічної підтримки пацієнтів у процесі консервативного та хірургічного лікування, в до- та післяопераційний період;
- визначати внутрішню картину хвороби хірургічних пацієнтів, їх психологічні стани;
- визначати принципи медико-психологічної реабілітації хірургічних хворих;
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами лікаря-психолога в хірургії;
- демонструвати вміння ведення медико-психологічної документації в клініці хірургічних хвороб;
- вести психотерапевтично спрямовану бесіду з пацієнтами хірургічної клініки та їх родичами;

- надавати медико-психологічну підтримку пацієнтам у разі виникнення післяопераційних ускладнень;
- формувати й підтримувати оптимістичну позицію пацієнтів щодо прогнозу життя та працездатності при хірургічних захворюваннях.
- вивчення медико-психологічних аспектів онкології;
- вивчення психо-соматичних співвідношень і впливу на психічні стани пацієнтів нозологічних форм злоякісних пухлин шкіри, голови і шиї, їх клінічних проявів, особливостей перебігу;
- усвідомлення ролі лікаря-психолога в системі онкологічної допомоги населенню;
- опрацювання практичних навиків з питань організації медико-психологічної допомоги, медико-психологічної реабілітації онкологічних пацієнтів;
- вивчення медико-психологічного супроводу пацієнтів із онкологічними хворобами;
- визначення тактики лікаря-психолога при підозрі на наявність злоякісної пухлини;
- опанування тактики вирішення проблеми повідомлення діагнозу онкологічним хворим;
- здобуття навичок проведення психотерапевтично спрямованої бесіди з онкологічними пацієнтами;
- здобуття навичок ведення медико-психологічної документації в онкологічній клініці.

2.2. Очікувані результати: оволодіння компетентностями різного спрямування для досягнення кінцевих результатів навчання згідно програми 225 "Медична психологія"

2.2.1. Інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми медичної психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій характеризується невизначеністю умов і вимог.

2.2.2. Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.2.3. Спеціальні фахові (предметні) компетентності:

СК 1. Здатність до збирання та критичного опрацювання, аналізу та узагальнення медичної та психологічної інформації з різних джерел.

СК 2. Здатність до узагальнення інформації щодо суб'єктивних і об'єктивних проявів психологічних проблем, субклінічних хворобливих захворювань.

СК 4. Здатність до вибору оптимальних методів та проведення клінічної / психологічної діагностики пацієнта.

СК 5. Здатність до оцінювання результатів діагностики, лабораторних та інструментальних досліджень, проведення психологічного дослідження, аналізу, систематизації, оцінювання психометричних та психодіагностичних методик, формулювання аргументованих висновків та рекомендацій.

2.2.5.Програмні результати навчання:

- РН 1. Обирати та застосовувати надійний діагностичний та психодіагностичний інструментарій.
- РН 2. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження, критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки, представляти результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії.
- РН 4. Застосовувати основні форми і методи психокорекції та психотерапії..
- РН 10. Відшуковувати необхідну інформацію в професійній та науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію, застосовувати її для вдосконалення професійної практики.
- РН 11. Проводити обстеження та/або патопсихологічну діагностику з метою прогнозування результатів надання допомоги.
- РН 13. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для обговорення професійної діяльності, результатів досліджень та проєктів у сфері медичної психології.
- РН 14. Розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проєкти у сфері медичної психології, та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти з урахуванням наукових, економічних, правових, етичних та соціальних аспектів.
- РН 15. Приймати ефективні рішення, в тому числі в умовах невизначеності.

Після опанування дисципліни «Медико-психологічна допомога при хірургічних та онкологічних захворюваннях" студенти будуть

по завершенню вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- медико-психологічні аспекти найбільш поширених хірургічних захворювань;
- способи медико-психологічної підтримки пацієнтів при різних клінічних варіантах і ускладненнях найбільш поширених хірургічних захворювань органів грудної порожнини, серцево-судинної та ендокринної систем;

- алгоритм надання медико-психологічної допомоги в клініці хірургічних хвороб;
- принципи медико-психологічного супроводу оперативних втручань в плановій та ургентній грудній, серцево-судинній, ендокринній, дитячій хірургії, веденні післяопераційного періоду;
- основи ведення психотерапевтично спрямованої бесіди з пацієнтами та їх родичами в хірургічній клініці;
- медико-психологічні аспекти формування оптимального мікроклімату в колективі хірургічної клініки;
- ведення медико-психологічної документації в хірургічній клініці;
- медико-психологічні аспекти онкології;
- вплив на психічні стани пацієнтів основних нозологічних форм злоякісних пухлин шкіри, голови та шиї, їх клінічний перебіг, методи діагностики;
- роль лікаря-психолога в системі організації онкологічної допомоги населенню, структурі онкологічної служби України;
- сучасні принципи надання медико-психологічної допомоги онкологічним хворим;
- тактику лікаря-психолога в роботі з онкохворими пацієнтами;
- надання медико-психологічної допомоги в паліативній (хоспісній) медицині;

вміти:

- надавати медико-психологічну допомогу пацієнтам у клініці грудної, серцево-судинної, ендокринної, дитячої хірургії;
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами лікаря-психолога в хірургії;
- трактувати загальні принципи медико-психологічної реабілітації і профілактики найбільш поширених захворювань грудної, серцево-судинної, ендокринної, дитячої хірургії;
- здійснювати медико-психологічну підтримку пацієнтів при найбільш поширених захворюваннях грудної, серцево-судинної, ендокринної, дитячої хірургії;
- визначати та аналізувати медико-психологічні аспекти найбільш поширених захворювань грудної, серцево-судинної, ендокринної, дитячої хірургії;
- складати план клініко-психопатологічного та патопсихологічного дослідження пацієнтів при типовому перебігу найбільш поширених захворювань грудної, серцево-судинної, ендокринної, дитячої хірургії;
- визначати тактику медико-психологічного супроводу до- та післяопераційного періоду;
- вести необхідну медико-психологічну документацію в хірургії;
- надавати медико-психологічну допомогу пацієнтам із основними нозологічними формами злоякісних пухлин шкіри, голови та шиї;
- здійснювати медико-психологічний супровід онкохворих пацієнтів;
- надавати медико-психологічну допомогу та підтримку онкохворим у системі паліативної (хоспісної) медицини.

оволодіти практичними навичками:

- надавати медико-психологічну підтримку пацієнтам із хірургічною патологією;
- провести клініко-психопатологічне та патопсихологічне дослідження хірургічного пацієнта дорослого і дитячого віку;
- визначити внутрішню картину хвороби хірургічного пацієнта;
- скласти програму надання медико-психологічної допомоги хірургічному пацієнту;
- визначити тактику медико-психологічної підтримки пацієнта в процесі консервативного, оперативного, післяопераційного лікування.

2. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

[illegible]

Тема 1. Надання медико-психологічної допомоги при пухлинах шкіри, меланомі.	14	2		2			10
Тема 2. Надання медико-психологічної допомоги при пухлинах голови та шії, систем дихання й травлення.	16	2		4			10
Тема 3. Надання медико-психологічної допомоги при раку молочної залози.							
Модульний контроль	2						
Семестровий контроль	2						
Разом	46	6		10			30
Усього	90	12		22			56

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ І

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

«Медико-психологічні аспекти хірургічної патології органів грудної порожнини та ендокринних органів»

Лекція 1. «Медико-психологічні аспекти хірургічної патології дихальної системи, травм грудної клітки».

Медико-психологічні аспекти гнійних захворювання легень і плеври: абсцесу і гангрену легень, бронхоектатичної хвороби, гострої та хронічної емпієми плеври, піопневмотораксу. Методики надання медико-психологічної допомоги пацієнтам в процесі консервативного та хірургічного лікування хірургічних хвороб легень і травм грудної клітки. Медико-психологічні особливості хірургічної патології дихальної системи в дитячому віці. Медико-психологічний супровід хірургічного лікування аномалій розвитку дихальної системи.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, медико-психологічна допомога, медико-психологічні особливості, медико-психологічний супровід, дихальна система, хірургічна патологія, абсцес легень, гангрена легень, бронхоектатична хвороба, емпієма плеври, піопневмоторакс, травми грудної клітки, аномалії розвитку дихальної системи, хірургічне лікування.

Література [1-11]

Лекція 2. «Медико-психологічні аспекти хірургічних захворювань стравоходу, середостіння, діафрагми»

Медико-психологічні аспекти захворювань і травм стравоходу. Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам із доброякісними пухлинами та кістами, опіками, травмами, ахалазією кардії, грижами стравохідного отвору діафрагми, дивертикулах, захворюваннях межистіння. Психо-соматичні співвідношення при гастроєзофагальному рефлюксі.

Ключові слова: стравоход, хвороби, травми, пухлини, кісти, опіки, ахалазія, грижі, рефлекс, дивертикул, хірургічне лікування.

Література [1-11]

Лекція 3. «Медико-психологічні аспекти хірургічної патології серця та хірургії ендокринних органів».

Психо-соматичні співвідношення при ішемічній хворобі серця та її ускладненнях

(інфаркт міокарда, аневризма серця, порушення провідності). Медико- психологічний супровід хірургічного лікування хвороб, вроджених і набутих вад серця. Роль лікаря-психолога в дитячій кардіохірургії.

Психо-соматичні співвідношення при еутиреоїдному й токсичному зобі. Медико-психологічний супровід пацієнтів в процесі передопераційної підготовки, хірургічного лікування, в післяопераційний період. Особливості внутрішньої картини хвороби пацієнтів з ендокринними хворобами, медико-психологічні способи її корекції.

Ключові слова: психо-соматичні співвідношення, медико-психологічні аспекти медико-психологічний супровід, лікар-психолог, ішемічна хвороба серця, інфаркт, аневризма, аритмія, вади серця, трансплантація, внутрішня картина

хвороби, еутиреоїдний зоб, токсичний зоб, хірургічне лікування.

Література [1-11]

Практичне заняття 1. Медико-психологічні аспекти хірургічної патології дихальної системи, травм грудної клітки.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-5

Додаткові: 6-11

Практичне заняття 2. Медико-психологічні аспекти хірургічних

захворювань

аньстравоходу, середостіння, діафрагми.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-5

Додаткові: 6-11

Практичне заняття 3. Медико-психологічні аспекти хірургічної патології серця та хірургії ендокринних органів.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-5

Додаткові: 6-11

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

«Медико-психологічні аспекти хірургії судин, трансплантології, естетичної хірургії»

Лекція 1. «Медико-психологічні аспекти облітеруючих захворювань артерій, травм судин, варикозного розширення вен нижніх кінцівок, лімфедемії».

Медико-психологічні аспекти хронічної ішемії нижніх кінцівок, облітеруючого атеросклерозу та ендартеріїту при різних клінічних варіантах перебігу. Методики медико-психологічного супроводу пацієнтів у процесі консервативного та хірургічного лікування.

Медико-психологічні аспекти травматології судин. Медико-психологічний супровід пацієнтів у процесі консервативного та хірургічного лікування і реабілітації. Психо-соматичні співвідношення при варикозному розширенні вен нижніх кінцівок, лімфедемії кінцівок, надання медико-психологічної допомоги пацієнтам при різних формах захворювання, в процесі консервативного і хірургічного лікування.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, психо-соматичні співвідношення, медико-психологічна допомога, травми судин, варикоз, вени, нижні кінцівки, лімфадема, медико-психологічний супровід, ішемія, нижні кінцівки, атеросклероз, ендартеріїт, облітерація, оклюзія.

Література [1-11]

Лекція 2. «Медико-психологічна допомога пацієнтам б при посттромботичному синдромі».

Медико-психологічні аспекти артеріальних тромбозів, емболій, гострої ішемії кінцівок. Методики медико-психологічного супроводу хірургічного лікування. Надання медико-психологічної підтримки пацієнтам при тромбозах магістральних вен в процесі консервативного і хірургічного лікування. Медико-психологічна допомога пацієнтам при післятромбофлебітичному синдромі.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, медико-психологічна допомога, медико-психологічний супровід, медико-психологічна підтримка, артеріальний тромбоз, артеріальна емболія, магістральні вени, тромбоз, післятромбофлебітичний синдром.

Література [1-11]

Лекція 3. «Медико-психологічні та біоетичні аспекти трансплантології та естетичної хірургії».

Медико-психологічні аспекти трансплантології та естетичної хірургії. Психологічні особливості пацієнтів клініки естетичної хірургії. Психологічні стани пацієнтів до та після трансплантації. Медико-психологічні проблеми донорства. Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам в процесі до- та післяопераційного лікування. Роль лікаря-психолога в комплексі профілактично- реабілітаційних втручань. Медико-психологічні аспекти лікарської помилки в естетичній хірургії і трансплантології.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, медико-психологічна допомога, лікар-психолог, реабілітація, профілактика, трансплантологія, естетична хірургія, донорство.

Література [1-11]

Практичне заняття 1. Медико-психологічні аспекти облітеруючих захворювань артерій, травм судин, варикозного розширення вен нижніх кінцівок, лімфедєми.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-5

Додаткові: 6-11

Практичне заняття 2. Медико-психологічна допомога пацієнтам при посттромботичному синдромі.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-5

Додаткові: 6-11

Практичне заняття 3. Медико-психологічні та біоетичні аспекти трансплантології та естетичної хірургії.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-5

Додаткові: 6-11

МОДУЛЬ II ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 «Медико-психологічні аспекти загальної онкології»

Лекція 1. «Психо-соматичні співвідношення розвитку злоякісних пухлин. Медико-психологічні аспекти епідеміології та профілактики злоякісних пухлин. Роль лікаря-психолога в системі онкологічної допомоги в Україні».

Медико-психологічні аспекти канцерогенезу. Роль психологічних факторів у виникненні та протіканні онкологічних захворювань. Медико-психологічний супровід перебігу ракового процесу. Надання медико-психологічної допомоги на різних стадіях розвитку пухлин. Медико-психологічні аспекти й психотерапевтична допомога при больовому синдромі в онкохворих.

Медико-психологічні аспекти епідеміології та профілактики злоякісних пухлин. Статеві-вікові та психологічні особливості онкохворих. Роль лікаря-психолога у первинній і вторинній профілактиці онкологічних захворювань, медико-психологічній реабілітації онкохворих. Значення медичної психології в системі організації онкологічної допомоги. Функції лікаря-психолога в онкологічному диспансері, в системі паліативної (хоспісної) допомоги. Медико-психологічний супровід важкохворих пацієнтів, при задовженості злоякісних пухлин.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, психотерапія, медико-психологічна допомога, медико-психологічний супровід, канцерогенез, онкологія, передракові захворювання, больовий синдром, паліативна допомога, хоспіс, онкологічний диспансер, медико-психологічний супровід, злоякісні пухлини, епідеміологія, профілактика, медико-психологічна реабілітація, онкологічна допомога.

Література [1-11]

Лекція 2. «Медико-психологічні аспекти діагностики злоякісних пухлин».

Медико-психологічні аспекти обстеження при підозрі на злоякісну пухлину. Психологічна проблема повідомлення пацієнту діагнозу онкологічного захворювання в доклінічному та клінічному періоді. Роль лікаря-психолога в своєчасному розпізнаванні раку.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, онкологічні хворі, злоякісна пухлина, до клінічний період, клінічний період, діагноз онкологічного захворювання, лікар-психолог.

Література [1-11]

Лекція 3. «Медико-психологічні аспекти лікування злоякісних пухлин.

Надання медико-психологічної допомоги та підтримки онкохворим».

Медико-психологічні аспекти спеціального лікування злоякісних пухлин. Медико-психологічний супровід пацієнта в онкохірургії, в до- та післяопераційному періоді, при радикальних, розширених, комбінованих, паліативних операціях, в процесі променевої терапії злоякісних пухлин. Індекс якості життя за Карновським, роль лікаря-психолога в підвищенні якості життя онкохворих. Медико-психологічна підтримка онкохворих в умовах хоспісу, в процесі трудової, соціальної, медичної реабілітації.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, медико-психологічний супровід, спеціальне лікування, комбіноване лікування, комплексне лікування, радикальні методи, паліативне лікування, хіміотерапія, симптоматична терапія, гормонотерапія, імунотерапія, гормоноактивні пухлини, хоспіси, індекс якості життя, медико-психологічна підтримка, реабілітація.

Література [1-11]

Практичне заняття 1. Психо-соматичні співвідношення розвитку злоякісних пухлин. Медико-психологічні аспекти епідеміології та профілактики злоякісних пухлин. Роль лікаря-психолога в системі онкологічної допомоги в Україні.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-4

Додаткові: 5-11

Практичне заняття 2. Медико-психологічні аспекти діагностики злоякісних пухлин.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-4
Додаткові: 5-11

**Практичне заняття 3. Медико-психологічні аспекти лікування злоякісних пухлин.
Надання медико-психологічної допомоги та підтримки онкохворим.**

Основні: 1-4
Додаткові: 5-11

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4
«Медико-психологічні аспекти спеціальної онкології»

Лекція 1. «Надання медико-психологічної допомоги при пухлинах шкіри, меланомі».

Медико-психологічні аспекти раку шкіри. Психологічні проблеми пацієнтів із факультативними і облігатними передраковими станами шкіри, базаліомою. Участь лікаря-психолога в профілактиці раку шкіри. Медико-психологічний супровід пацієнтів на різних етапах лікування раку шкіри (хірургічне, променеве, кріогенне лікування, фотодинамічна терапія).

Медико-психологічні аспекти меланоми. Психологічна проблема повідомлення пацієнту діагнозу меланоми. Медико-психологічний супровід пацієнта на різних етапах консервативного та хірургічного лікування меланом.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, медико-психологічний супровід, рак шкіри, базаліома, меланома.

Література [1-11]

Лекція 2. «Надання медико-психологічної допомоги при пухлинах голови та шиї, систем дихання й травлення».

Медико-психологічні аспекти пухлин голови та шиї (рак нижньої губи, рак слизової порожнини рота, рак щитоподібної залози, рак гортані і глотки). Місце медико-психологічної допомоги в комплексі комбінованого лікування пухлин голови та шиї. Психологічний супровід пацієнтів у процесі хірургічного лікування метастатичного ураження лімфовузлів шиї.

Медико-психологічні аспекти раку легень. Медико-психологічна допомога пацієнтам при клінічних проявах раку легень.

Медико-психологічні аспекти онкологічних захворювань шлунку, кишківника, підшлункової залози, печінки. Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, пухлини голови та шиї, рак нижньої губи, рак слизової порожнини рота, рак щитоподібної залози, рак гортані та глотки, медико-психологічна допомога, метастатичне ураження, лімфовузли шиї, рак легень, рак органів травної системи.

Література [1-11]

Лекція 3. «Надання медико-психологічної допомоги при раку молочної залози». Медико-психологічні аспекти раку молочної залози. Медико-психологічна підтримка в процесі лікування раку молочної залози, диспансерного нагляду та реабілітаційних заходів. Психологічне сприйняття протезування молочної залози.

Ключові слова: медико-психологічні аспекти, медико-психологічна підтримка, рак молочної залози, органозбережні операції, мастектомія, диспансерний нагляд, реабілітація, протезування.

Література [1-11]

2. Контроль навчальних досягнень

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	3	3
Відвідування семінарських занять	-				
Відвідування практичних занять	1	3	3	3	3
Робота на семінарському занятті	-				
Робота на практичному занятті	10	3	30	3	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-				
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ			30		
Разом			106		106
Максимальна кількість балів			212		
212:100=2,12. Студент набрав X балів; Розрахунок: X:2,12 = загальна кількість балів.					

7.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота 1.

1. Написати медико-психологічні аспекти хірургічної патології дихальної системи.
2. Написати завдання лікаря-психолога в клініці хірургічної патології дихальної системи.

Самостійна робота 2.

1. Написати медико-психологічні аспекти хірургії середостіння.
2. Написати медико-психологічні особливості хірургічної патології стравоходу.

Самостійна робота 3.

1. Написати завдання лікаря-психолога в кардіохірургії.
2. Написати особливості внутрішньої картини хвороби кардіохірургічних хворих.
3. Написати медико-психологічні аспекти хірургії ендокринних органів.
4. Написати завдання лікаря-психолога в клініці ендокринної хірургії.

Самостійна робота 4.

1. Написати медико-психологічні аспекти хронічної ішемії, облітеруючого атеросклерозу та облітеруючого ендартеріиту нижніх кінцівок.
2. Написати методики медико-психологічного супроводу процесу консервативного та хірургічного лікування облітеруючих хвороб нижніх

кінцівки.

3. Написати медико-психологічні аспекти хірургії травм судин.
4. Написати медико-психологічні аспекти лімфедми кінцівок.
5. Написати принципи надання медико-психологічної допомоги пацієнтам при ускладненнях варикозного розширення вен нижніх кінцівок.

Самостійна робота 5.

1. Написати класифікацію гострої ішемії кінцівок.
2. Написати клінічні прояви та лікування післятромбофлебітичного синдрому.

Самостійна робота 6.

1. Написати медико-психологічні проблеми трансплантології.
2. Написати психологічні особливості пацієнтів клініки естетичної хірургії..

Самостійна робота 7.

1. Написати психо-соматичні співвідношення розвитку злоякісних пухлин..
2. Написати завдання лікаря-психолога в онкологічній клініці.

Самостійна робота 8.

1. Написати медико-психологічні аспекти повідомлення хворому онкологічного діагнозу.
2. Написати техніку проведення психотерапевтично спрямованої бесіди в онкології.
3. Написати медико-психологічні аспекти лікування злоякісних пухлин.
4. Написати функції лікаря-психолога в паліативній (хоспісній) допомозі онкохворим.

Самостійна робота 9.

1. Написати психологічні особливості онкологічних хворих.
2. Написати значення внутрішньої картини хвороби в онкологічних пацієнтів.

Самостійна робота 10.

1. Написати вплив раку шкіри на психічні стани пацієнтів.
2. Написати особливості внутрішньої картини хвороби при онкологічних захворюваннях шкіри.
3. Написати медико-психологічні аспекти передракових захворювань легень.
4. Написати особливості внутрішньої картини хвороби при захворюванні на рак підшлункової залози.

Самостійна робота 11.

1. Написати медико-психологічні аспекти пухлин голови та шиї.
2. Написати медико-психологічні аспекти раку слизової порожнини рота.
3. Написати методики медико-психологічного супроводу пацієнтів в процесі комбінованого лікування раку гортані та глотки.

Самостійна робота 12.

1. Написати психо-соматичні співвідношення розвитку раку молочної залози.
2. Написати роль лікаря-психолога в заходах щодо профілактики раку молочної залози.

5.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль здійснюється у вигляді тестування. Студентам пропонуються тестові завдання у кількості 25 питань. **Види тестових завдань:**

- Із вибором однієї правильної відповіді;
- На встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- Завдання на розпізнавання та відтворення правильної відповіді по пам'яті;
- Завдання на відтворення правильної відповіді (формулювань понять) по пам'яті;
- Завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

Критерії оцінювання:

- виконання тестових завдань – максимум 25 балів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДЗ

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Хірургія, дитяча хірургія з клінічною психологією» – це вид науково-дослідної роботи студента, форма самостійного вивчення актуальних проблем, передбачених навчальною програмою курсу.

ІНДЗ – початковий етап науково-педагогічного дослідження, воно обов'язково має містити результати власного пошуку і висновків, відображати певний рівень навчальної компетентності студента щодо вирішення поставлених завдань.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної

програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних та практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – навчально-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Критерії оцінювання ІНДЗ (навчально-педагогічного дослідження у вигляді есе)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка (у балах)
1	Формулювання мети і завдань роботи	3
2	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	5
3	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Internet), критична та незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій, аргументів	12
4	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	4
5	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	4

6	Якість оформлення роботи	1
---	--------------------------	---

Тематика реферативного дослідження:

1. Медико-психологічні аспекти гнійних захворювань легень і плеври.
2. Особистісні якості лікаря-хірурга за книгою «Нариси гнійної хірургії» В. Ф.Войно-Ясенецького (св. Луки Кримського).
3. Основи медико-психологічної допомоги пацієнтам при абсцесі та гангрені легень.
4. Медико-психологічні аспекти бронхоектатичної хвороби.
5. Медико-психологічні аспекти травм грудної клітки.
6. Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам при ранніх та пізніх ускладненнях травм грудної клітки.
7. Особливості професійно значимих особистісних якостей лікаря-хірурга на основі Канону лікарської науки Авіценни.
8. Медико-психологічні аспекти травм стравоходу, їх консервативного й оперативного лікування.
9. Медико-психологічні аспекти хірургії хвороб межистіння.
10. Гастроезофагальний рефлюкс: психо-соматичні співвідношення, медико-психологічна допомога.
11. Медико-психологічна підтримка пацієнтів у процесі хірургічного лікування ішемічної хвороби серця та інфаркту міокарду.
12. Медико-психологічні аспекти пересадки серця: історія, сучасність.
13. Облітеруючі хвороби нижніх кінцівок, їх вплив на психічні стани пацієнтів.
14. Медико-психологічний супровід консервативного та хірургічного лікування травм судин.
15. Медико-психологічні аспекти варикозної хвороби нижніх кінцівок, завдання лікаря-психолога в процесі її консервативного та оперативного лікування.
16. Медико-психологічні аспекти хірургічної клініки.
17. Медико-психологічні та біотичні аспекти естетичної хірургії.
18. Медико-психологічні аспекти післяопераційних ускладнень.
1. Медико-психологічні аспекти розвитку злоякісних пухлин.
2. Психо-соматичні співвідношення при дисплазіях.
3. Роль лікаря-психолога в організації соціально-гігієнічних та індивідуальних заходів профілактики раку.
4. Місце та значення медичної психології в структурі онкологічної служби в Україні.
5. Функції лікаря-психолога щодо диспансеризації онкологічних хворих.
6. Психологічна проблема повідомлення пацієнту діагнозу раку в доклінічному періоді.
7. Медико-психологічний супровід пацієнта в процесі протипухлинної фармакотерапії, хіміотерапії злоякісних пухлин.
8. Медико-психологічний супровід пацієнта в процесі спеціального лікування злоякісних пухлин.
9. Медико-психологічний супровід пацієнта в процесі радикального й паліативного лікування в онкології.
10. Медико-психологічні аспекти організації паліативної допомоги онкохворим, хоспіси.
11. Медико-психологічна допомога онкохворим.
12. Медико-психологічні аспекти пухлин шкіри.
13. Медико-психологічні аспекти меланоми.
14. Медико-психологічні аспекти пухлин голови.
15. Медико-психологічні аспекти пухлин шиї.
16. Медико-психологічні аспекти раку щитоподібної залози.

17. Медико-психологічні аспекти раку молочної залози.
18. Медико-психологічні аспекти раку легень.
19. Медико-психологічні аспекти раку шлунку й кишечника.
20. Медико-психологічні аспекти раку підшлункової залози.
21. Медико-психологічні аспекти раку печінки.
22. Роль лікаря-психолога в ранній діагностиці онкологічних захворювань.

7.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Залік

7.4. Орієнтовний перелік питань до семестрового комплексного контролю:

1. Медико-психологічні аспекти хірургічного лікування параезофагеальних гриж стравохідного отвору діафрагми.
2. Медико-психологічні аспекти релаксації діафрагми та її лікування.
3. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та оперативного лікування ахалазії стравоходу.
4. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та оперативного лікування дивертикулів стравоходу.
5. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та оперативного лікування опіків стравоходу.
6. Медико-психологічна допомога пацієнтам при рубцевих стріктурах стравоходу.
7. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та оперативного лікування гангрен легень.
8. Медико-психологічна допомога пацієнтам при гострому абсцесі легень в стадії «до вскриття» та в стадії «після вскриття».
9. Медико-психологічна допомога пацієнтам при хронічному абсцесі легень.
10. Медико-психологічна допомога пацієнтам з емпіємою плеври.
11. Медико-психологічна допомога пацієнтам при обмеженому й тотальному піопневмотораксі.
12. Медико-психологічна допомога пацієнтам при закритій травмі грудної клітки, ускладненої великим гемотораксом.
13. Медико-психологічна допомога пацієнтам при посттравматичних пневмотораксах.
14. Тактика лікаря-психолога в наданні медико-психологічної допомоги пацієнтам із ранніми та пізніми ускладненнями закритої травми грудної клітки.
15. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі хірургічного лікування гострого тромбоемболізму поверхневих вен нижніх кінцівок.
16. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та оперативного лікування флеботромбозу нижніх кінцівок.
17. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та оперативного лікування гострого тромбоемболізму поверхневих вен нижніх кінцівок.
18. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та оперативного лікування варикозного розширення вен нижніх кінцівок.
19. Медико-психологічна допомога пацієнтам із варикозною хворобою.
20. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі лікування післятромбоемболічного синдрому.
21. Медико-психологічна допомога пацієнтам при необхідності повторних операцій при рецидивах варикозного розширення вен нижніх кінцівок.
22. Медико-психологічна допомога пацієнтам в процесі консервативного та

хірургічного лікування облітеруючого атеросклерозу магістральних артерій нижніх кінцівок.

23. Медико-психологічна допомога пацієнтам при післяопераційних ускладненнях хірургічного лікування атеросклеротичних уражень артерій нижніх кінцівок.

24. Медико-психологічна допомога пацієнтам при ускладненнях облітеруючого атеросклерозу артерій нижніх кінцівок.

25. Медико-психологічна допомога пацієнтам, спрямована на зниження концентрації холестерину, ліпопротеїдів в сироватці крові.

26. Медико-психологічна допомога пацієнтам з облітеруючим ендартеріїтом нижніх кінцівок.

27. Медико-психологічна допомога пацієнтам в післяопераційному періоді після хірургічного втручання з приводу емболії та гострого тромбозу магістральних артерій.

28. Медико-психологічна допомога пацієнтам в процесі консервативного лікування облітеруючого ендартеріїту нижніх кінцівок.

29. Медико-психологічна допомога пацієнтам в процесі хірургічного лікування облітеруючого ендартеріїту нижніх кінцівок.

30. Медико-психологічна допомога пацієнтам в процесі реабілітації хворих з облітеруючим ендартеріїтом нижніх кінцівок.

31. Медико-психологічна допомога пацієнтам у до- та післяопераційний період оперативного лікування при тромбозі глибоких вен нижніх кінцівок.

32. Медико-психологічний супровід антикоагулянтної, тромболітичної, фібринолітичної терапії.

33. Медико-психологічна допомога пацієнтам в процесі хірургічного лікування пошкодження судин, відновлення цілісності судинної стінки.

34. Медико-психологічна допомога пацієнтам в процесі хірургічного лікування поєднаних та комбінованих пошкодження судин.

35. Медико-психологічна допомога пацієнтам при рецидивах варикозногорозширення вен нижніх кінцівок після сафенектомії.

36. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі консервативного та хірургічного лікування лімфостазу.

37. Медико-психологічна допомога пацієнтам в процесі оперативного лікування при лімфедемі.

38. Медико-психологічна допомога пацієнтам у процесі хірургічного таконсерв

39. Медико-психологічні та біотичні аспекти трансплантації серця.

40. Основні принципи медико-психологічного супроводу хворих післятрансплантації серця.

41. Медико-психологічна допомога пацієнтам з різними варіантами нестабільної та різними функціональними класами стабільної стенокардій.

42. Роль лікаря-психолога у вторинній профілактиці стенокардій.

43. Медико-психологічні та біоетичні аспекти естетичної хірургії.

44. Медико-психологічні та біоетичні аспекти донорства внутрішніх органів.

45. Медико-психологічні та біоетичні аспекти донорства репродуктивних клітин.

46. Медико-психологічні аспекти доброякісних пухлин шкіри.

47. Медико-психологічні аспекти базаліоми і плоскоклітинного раку шкіри.

48. Медико-психологічні особливості раку шкіри I, II, III, IV стадії.

49. Медико-психологічні аспекти дисплазії невусів.

50. Медико-психологічні аспекти меланоми шкіри (фаза поверхневого і фаза вертикального росту).

51. Роль лікаря-психолога в наданні медико-психологічної допомоги пацієнтам на етапах діагностики і лікування меланоми шкіри.

52. Медико-психологічні аспекти раку нижньої губи та слизової порожнини рота.
9.Захворюваність на рак гортані і щитоподібної залози в Україні, її медико-психологічні аспекти; динаміка; статеві-вікові та регіональні особливості захворюваності.

53. Медико-психологічні аспекти раку нижньої губи та слизової порожнини рота.54. Медико-психологічна підтримка пацієнтів при метастазуванні пухлин голови та шиї.

55. Медико-психологічні аспекти злоякісних пухлин нижньої губи, слизової порожнини рота і гортані.

56. Медико-психологічні аспекти облігатних і факультативних передракових захворювань.

57. Медико-психологічні аспекти доброякісних пухлин голови і шиї.

58. Медико-психологічні аспекти папіломи, кератоакантоми та неепітеліальних пухлин нижньої губи і порожнини рота.

59. Тактика лікування пухлин нижньої губи та порожнини рота.

60. Медико-психологічні аспекти папіломи, папіломатозу, пахідермії, дискератозів, фібром і кіст гортані.

61. Медико-психологічні аспекти пухлин гортані та особливостей їх клінічного перебігу в залежності від форми росту, гістологічного варіанту, локалізації та стадії пухлини.

62. Медико-психологічні аспекти процесу діагностики (фізикальний, морфологічний, ендоскопічний, ультразвуковий, рентгенологічний, радіонуклідний, лабораторний), їх діагностична спроможність при виявленні пухлин голови та шиї.

63. Медико-психологічні аспекти хірургічного лікування раку гортані, фактори, які впливають на вибір об'єму операції.

64. Медико-психологічна підтримка пацієнтів при симптоматичних операціях при раку гортані.

65. Медико-психологічна підтримка пацієнтів при метастатичному ураженні лімфовузлів шиї.

66. Медико-психологічні аспекти виникнення доброякісних пухлин щитоподібної залози.

67. Медико-психологічні аспекти вузлового і дифузного зобу, тиреоїдитів як передракових захворювань щитоподібної залози.

68. Медико-психологічні аспекти пухлин щитоподібної залози.

69. Медико-психологічні особливості пацієнтів при абераційній формі раку щитоподібної залози.

70. Медико-психологічні аспекти вибору тактики лікування і прогнозу онкологічних захворювань.

71. Медико-психологічні аспекти діагностики раку щитоподібної залози.

72. Медико-психологічні аспекти раку щитоподібної залози. 32. Роль лікаря-психолога в наданні медико-психологічної допомоги хворим на рак щитоподібної залози.

73. Медико-психологічні аспекти лікування аденоми щитоподібної залози.

74. Медико-психологічні аспекти лікування раку щитоподібної залози.

75. Медико-психологічні аспекти гормональної терапії при раку щитоподібної залози, показання до її застосування.

76. Медико-психологічні аспекти радіоїодтерапії хворих на рак щитоподібної залози.

77. Медико-психологічний супровід пацієнтів у процесі променевої терапії при раку органів голови і шиї.

78. Медико-психологічна допомога пацієнтам при ускладненнях пухлин голови і шиї.

79. Медико-психологічні аспекти раку легень.

80. Медико-психологічні аспекти раку шлунку.
81. Медико-психологічні аспекти раку підшлункової залози.
82. Медико-психологічні аспекти раку печінки, його диференційна діагностика.
83. Медико-психологічна допомога онкохворим.
84. Медико-психологічні та біоетичні аспекти онкології.
85. Внутрішня картина хвороби онкохворих пацієнтів.

ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ:

- визначити внутрішню картину хвороби в пацієнтів із хірургічною патологією;
- провести клініко-психопатологічне, патофизиологічне обстеження пацієнтів у хірургічній клініці;
- скласти програму та вміти інтерпретувати результати медико-психологічного супроводу пацієнтів у хірургічній клініці;
- визначити тактику надання медико-психологічної допомоги пацієнту в хірургічній клініці;
- провести психотерапевтично спрямовану бесіду з пацієнтом та його родичами в хірургічній клініці;
- вести медико-психологічну документацію в хірургічній клініці.
- Проведення психотерапевтично спрямованої бесіди з онкохворим.
- Визначення внутрішньої картини захворювання онкохворих.
- Надання медико-психологічної допомоги в паліативній (хоспісній) медицині.

5.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	68-74
Достатньо	60-67
Незадовільно	0-59

5. Рекомендовані

джерела

Основна (базова)

література:

1. Максименко С. Д. Медична психологія: підручник /С. Д. Максименко.- К.: Нова книга, 2008.- 520 с.
2. Вітенко І. С. Медична психологія: підручник / І. С. Вітенко.- К.: Здоров'я, 2007.- 208 с.
3. Губенко І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко.- К.: Медицина, 2018.- 312 с.
4. Хірургія [ред Л. Я. Ковальчук].-Тернопіль: Укрмедкнига,2010.-1056 с.
5. Лекції з госпітальної хірургії в 3-х томах [ред. В. Г. Мішалов].-К.: «Асканія».- 2008.
1. Максименко С. Д. Медична психологія: підручник /С. Д. Максименко.- К.: Нова книга, 2008.- 520 с.

2. Вітенко І. С. Медична психологія: підручник / І. С. Вітенко.- К.: Здоров'я, 2007.- 208 с.
3. Губенко І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко.- К.: Медицина, 2018.- 312 с.
4. Онкологія: підручник / Г. В. Боднар, Ю. В. Думанський, О. Ю. Попович та ін.; за ред. Г. В. Боднаря, Ю. В. Думанського, О. Ю.Поповича. –К.:ВСВ «Медицина», 2013. –544 с.

Додаткова література:

6. Клінічна хірургія [ред Л. Я. Ковальчук, В. Ф. Саєнко, Г. В. Книшов].-Тернопіль: Укрмедкнига, 2000.-Т.1.-536с
7. Клінічна хірургія [ред Л. Я. Ковальчук, В. Ф. Саєнко, Г. В. Книшов].-Тернопіль: Укрмедкнига, 2000.-Т.2.- 536 с.
8. Ковальчук Л. Я. Шпитальна хірургія / Ковальчук Л. Я., Спіженко Ю. П.,Саєнко В. Ф. та ін.- Тернопіль: Укрмедкнига, 1999.- 590с.
9. Ковальчук Л. Я. Клінічна флебологія: Навч. посібник / Ковальчук Л. Я., Венгер І. К., Гоцинський В. Б.- Тернопіль: ТДМУ, 2008 р.- 288 с.
10. Венозні тромбози та їх ускладнення: Навч. посібник [ред. Л. Я. Ковальчук.- Тернопіль: Укрмедкнига, 2011.-136 с.
5. Бойко В. Н. Венозний тромбоемболізм: діагностика, лікування,профілактика: міждисциплінарні клінічні рекомендації / В. Н. Бойко, Я. С.Березницький, І. К. Венгер та ін.- К., 2011.- 62 с.Вибрані лекції з клінічної онкології: Навч. посіб. / Боднар Г. В., Думанський Ю. В., Антіпова С. В., Попович О. Ю. та ін. –Луганськ: ВАТ «Луганська обласна друкарня», 2009.-560 с.
6. Галайчук І.Й. Клінічна онкологія. Частина І: Посібник. – Тернопіль.Укрмедкнига, 2003. –С 7-17.
7. Онкологія [ред. В. П. Баштан, А. Л. Одабаш'ян, П. В. Шелешко]. –Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. –316 с.
8. TNM-класифікація, 7-ме видання. Фецич Т. Г., Сліпецький Р. Р. [ред. Фецич Т. Г.].– Львів –2014. –169 с.